

Civilsamhällets roll vid kriser och krig

I samhället idag avlöser den ena krisen den andra. Är det inte pandemi så är det krig i Ukraina eller i Israel/Palestina. Gängkriminaliteten i Sverige har i år nått nya förfärliga nivåer av våld. Förändringarna av klimatet riskerar att skapa extremväder i form av skyfall och stormar. Alla dessa kriser i samhället betonar vikten av att vi har ett starkt civilsamhälle som kan ställa upp med kort varsel när det behövs. I ett myller av föreningar, studiecirklar och ideella krafter gör eldsjälarna stor skillnad som initiativtagare och spridare av det viktiga engagemanget.

Det ideella engagemanget i Sverige omfattar ungefär hälften av de vuxna medborgarna som är med i minst en ideell organisation. I genomsnitt 18 timmar i månaden ägnas åt ideellt arbete och man brukar räkna med minst 200 000 organisationer. Allt från stora nationella som Röda Korset, Rädda Barnen och Stadsmissionen till mindre lokala organisationer med ett 50-tal medlemmar som gör allt arbete ideellt och oavlönat.

I samband med det stora flyktingmottagandet hösten 2015 och under pandemin 2020–2022 spelade frivilliga organisationer viktiga roller med sina insatser. Det finns internationell forskning som visar att människors föreningsengagemang ökar tilliten mellan människor. Och påverkar människors upplevelse av samhörighet, livstillfredsställelse och lycka.

I oktober uppmärksammade MUCF (Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor) vid sin årliga kunskapskonferens civilsamhället som en resurs i kris. Där redovisades aktuell forskning bland annat på Marie Cederschiöld högskola. Forskarna frågade människor utifrån scenarier som handlade om krig eller kris om de kände sig förberedda att delta i försvaret eller göra insatser vid olyckor och kriser. En stor majoritet, mellan 60 och 80 procent av de svarande, sade sig vara beredda att delta. Män var mer benägna att delta om Sverige skulle bli militärt angripet. När det gällde kriser var båda könen lika villiga att hjälpa till. Mönstret var detsamma oavsett om de svarande var aktiva i en frivilligorganisation eller inte. Ungefär hälften av landets hushåll uppger att de har beredskap för att klara sig under en vecka vid kris eller krig. Nästan alla, över 90 procent tycker att det är rimligt att vara och en har ett personligt ansvar att klara sig själv vid kris. Nästan lika många tycker det är rimligt att vara och en efter förmåga delar med sig av förnödenheter.

Annan forskning som redovisades handlade om beredskapen på landsbygden. Där handlar det enligt forskarna mycket om att upprätta vad de kallar en SOT-punkt, en service- och trygghetspunkt. En sådan skulle kunna ha fem delar: En

dagligvarubutik, en drivmedelsanläggning, en container för reservkraft och ett aktivt civilsamhälle.

Ett litet samhälle i södra Sverige som arbetar med de här frågorna är lilla byn Häradsbäck i Småland som arbetar för att på sikt bli självförsörjande.

(<https://haradsback.se/>)

Men ses alltid civilsamhället som en viktig resurs när det handlar om beredskapsfrågor? Det finns annan forskning som visar att civilsamhället snarare tenderar att skjutas åt sidan och få en perifer roll.

Samtidigt finns det idag politiska krafter som vill försvaga viktiga delar av civilsamhället genom att kraftigt minska de statliga anslagen till studieförbund och folkhögskolor. Det är allvarligt och hotar faktiskt ett av grundfundamenten i vår demokrati.

Därför vill organisationen Social Ekonomi i Sjuhärad uppmärksamma och fira den internationella Frivilligdagen 5 december. Dagen instiftades av FN 1985. Firandet kommer i år att äga rum i Kinnaborgssalen i kommunhuset i Kinna.

Social Ekonomi Sjuhärad

Jan Nolin

Anders Hjorth